

OTDK-DOLGOZAT

Boda Eszter, Tóth Tamás Péter

2013

**FENNTARTHATÓ OLAJIPAR? - A BP STRATÉGIÁJÁNAK
ELEMZÉSE A MEXIKÓI-ÖBÖLBEN TÖRTÉNTÉK TÜKRÉBEN**

**SUSTAINABLE OIL INDUSTRY? – THE ANALYSIS OF BP’S
STRATEGY IN THE LIGHT OF WHAT HAPPENED IN THE GULF OF
MEXICO**

Boda Eszter

Tóth Tamás Péter

Kézirat lezárva: 2011. március. 28.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS (BODA ESZTER, TÓTH TAMÁS PÉTER)	1
2. A CSR-PARADIGMA BEMUTATÁSA (BODA ESZTER)	2
2.1 A CSR ÉRTELMEZÉSEI	2
2.2 A CSR KIALAKULÁSA ÉS ANNAK OKAI	3
2.3 A CSR TÖBBLETHOZADÉKAI	6
2.4 A CSR-HEZ KAPCSOLÓDÓ ELMÉLETEK	6
2.5 A CSR-REL KAPCSOLATOS PROBLÉMÁK, BIZALMATLANSÁGOK	7
3. A FENNTARTHATÓSÁG (BODA ESZTER, TÓTH TAMÁS PÉTER)	9
3.1 A FENNTARTHATÓSÁG FOGALMA (BODA ESZTER)	9
3.2 A FENNTARTHATÓSÁG HÁRMAS PILLÉRE (BODA ESZTER)	10
3.3 HOGYAN MÉRHETŐ A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA ÉS A FENNTARTHATÓSÁG? (TÓTH TAMÁS PÉTER).....	12
4. A BRITISH PETROLEUM ÉS AZ OLAJKATASZTRÓFA (BODA ESZTER, TÓTH TAMÁS PÉTER)	16
4.1 A BP TÖRTÉNETE, BEMUTATÁSA (TÓTH TAMÁS PÉTER)	16
4.2 A BP ELKÖTELEZETTSÉGÉNEK BEMUTATÁSA (TÓTH TAMÁS PÉTER)	17
4.3 AZ OLAJKATASZTRÓFA BEMUTATÁSA (BODA ESZTER).....	20
4.4 AZ OLAJKATASZTRÓFA KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSAI (TÓTH TAMÁS PÉTER) ...	22
4.5 EGYÉB KATASZTRÓFÁK BEMUTATÁSA (TÓTH TAMÁS PÉTER).....	23
5. A BP ALAPTEVÉKENYSÉGE ÉS A FENNTARTHATÓSÁG (BODA ESZTER, TÓTH TAMÁS PÉTER)	25
6. BEFEJEZÉS (BODA ESZTER, TÓTH TAMÁS PÉTER)	28
IRODALOMJEGYZÉK	30

1. BEVEZETÉS

Dolgozatunk témájául a British Petroleum tevékenységének vizsgálatát választottuk a fenntarthatóság és a felelősségvállalás tükrében, amelyet vállalati szemszögből végzünk el. Úgy véljük, hogy ezen téma rendkívüli aktualitással bír napjainkban. A Mexikói-öbölben történt olajkatasztrófa arra készítetett minket, hogy újra gondoljuk, felelős vállalat-e a BP és értékeljük, hogy egyáltalán az általa végzett tevékenység összefér-e a fenntarthatóság eszméjével.

Dolgozatunk első felében így elsőként a társadalmi felelősségvállalás és a fenntarthatóság elméleti hátterével foglalkozunk. Ennek keretében bemutatjuk a CSR fogalmát és különböző értelmezéseit, rámutatunk ezek közös pontjaira, illetve kiválasztjuk az általunk legmegfelelőbbnek vélt definíciót. Ezt követően megvizsgáljuk, hogy milyen tényezők hatására alakult ki napjainkra a CSR-paradigma, majd pedig azt, hogy azon vállalatok számára, akik felelős magatartást követnek, milyen többlethozamot jelenthet mindez. Ezután, fontosnak tartjuk, hogy megemlítsünk két olyan elméletet, amely szorosan kapcsolódik a CSR-paradigmához. Ezek az érintett-elmélet és a hármas optimalizálás elmélete. A CSR bemutatásának zárásaként pedig rámutatunk néhány olyan pontra, amely véleményünk szerint a vállalati CSR tevékenység hitelességét rombolhatja.

Ezután a fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés fogalmát ismertetjük, majd a fenntarthatóság hármas pillérét tárgyaljuk. Megvilágítjuk azt is, hogy véleményünk szerint mi lenne az ezzel kapcsolatos helyes értelmezés. Ezen fejezet végén olyan standard eszközöket mutatunk be, amelyek lehetővé teszik, hogy a vállalatok tevékenységét objektív szemmel értékelhessük.

A dolgozat második felében a BP kialakulásának történetét és a felelősségvállalás szempontjából fontos tevékenységeit részletezzük. Ezt követi a 2010 áprilisában történt olajkatasztrófa, és annak környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak bemutatása, melynek során felhasználjuk a korábban tárgyalt érintett-elméletet is. Egyéb, már feledésbe merült katasztrófákat is ismertetünk, amelyeknél szintén felróható a BP számára a felelősség.

A dolgozat zárásaként értékeljük, hogy a BP tevékenysége megfelel-e ténylegesen a fenntarthatóság és a CSR valós eszméinek, ez beépül-e a stratégiájába és, hogy a BP alapvető tevékenysége egyáltalán összefér-e az említett paradigmákkal.

2. A CSR-PARADIGMA BEMUTATÁSA

2.1 A CSR ÉRTELMEZÉSEI

A CSR a vállalatok társadalmi felelősségvállalása, angolul Corporate Social Responsibility. Mivel viszonylag új tudományágról beszélünk a CSR esetében, így még nincs teljesen kiforrott és egységes értelmezése, ezért a szakirodalomban több meghatározással is találkozhatunk.

Howard R. Bowen szerint, akit sokan a CSR atyjának tartanak, a CSR *„az üzletember azon kötelessége, hogy olyan álláspontra törekedjen, olyan döntéseket hozzon és olyan cselekvéseket kövessen, mely a társadalom céljai és értékei értelmében kívánatos.”* (Bowen, 1953, 6. oldal)

Ligeti szerint a CSR *„Önkéntes elköteleződés a közjó fejlesztése mellett: az üzleti gyakorlaton keresztül, a cég erőforrásainak bevonásával.”* (Ligeti, 2007b, 18. oldal).

Kotler és Lee a következőképpen fogalmazott: *„A vállalati társadalmi felelősségvállalás azt az elkötelezettséget jelenti, amely során a vállalat a közösség jólétének érdekében folytat önkéntesen, szabadon választott üzleti gyakorlatot, amit erőforrásaival is támogat.”* (Kotler-Lee, 2007, 11. oldal)

A World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) a következő definíciót határozta meg: *„A CSR egy folyamatos elköteleződést jelent az etikus viselkedés és a gazdasági fejlődésben való közreműködés iránt, miközben a társadalom egészének, a helyi közösségeknek, valamint a munkavállalóknak és családjainak az életminőségét javítja”.* (Watts – Holme, 1998, 3. oldal)

Az Európai Unió a 2001-ben kiadott Zöld Könyvében definiálta a CSR-t. *„A vállalati társadalmi felelősség fogalom jelentése, hogy a vállalatok önkéntesen, szociális és környezeti szempontokat érvényesítenek üzleti tevékenységükben és a partnereikkel fenntartott kapcsolataikban.”* (EC, 2001, 6. oldal)

A fenti definíciókban több közös motívum is megjelenik. Egyrészt, a vállalatoknak figyelembe kell venniük és támogatniuk kell azt a társadalmi-környezeti közeget, amelyben működnek. Másrészt mindezt az önkéntesség jegyében kell tenniük, tehát a CSR önkéntes tevékenység, amely túlmutat a jogszabályok betartásán.

Számunkra leginkább Zsolnai megfogalmazása fejezi ki a helyes megközelítést, miszerint a felelős vállalat működése során mintegy szűrőt alkalmazva a morálisan elfogadható alternatívák között dönt racionálisan (Zsolnai, 1989).

A társadalmi felelősségvállalás tehát túlmutat a jogszabályoknak való megfelelésen. A felelős vállalatok belátják, hogy tetteikért felelősséggel tartoznak, és ez a felelősség kiterjed arra a társadalmi-természeti környezetre, amelyben tevékenységeiket végzik, és arra is, amelyekre tevékenységük hatással van. Ezen legutolsó megállapítás helytállóságának belátásához elég csak arra gondolni, mikor egy több országon keresztül haladó folyót a forrásnál szennyez be egy vállalat, de ennek hatása csak a következő országokban érezhető. Ekkor ezen országok felé is felelősséggel kellene tartoznia.

Győri szerint a CSR feladatok “alappillérei” egységesnek tekinthetők, öt fő tevékenységrendszer köré csoportosulnak:

- Környezetvédelem és a fenntartható fejlődés érdekében tett intézkedések
- Jogkövető, illetve azon túl is etikus magatartás
- A támogatói és jótékonyági tevékenység, szponzoráció
- Az alkalmazottakról való gondoskodás, a biztonságos és kellemes munkakörnyezet kialakításának szempontjai
- A vállalat tevékenységével kapcsolatos érdekeltekkel (stakeholderekkel) való megfelelő kapcsolattartás és ennek fenntartására való igény (Győri, 2007).

2.2 A CSR KIALAKULÁSA ÉS ANNAK OKAI

Ha meg akarjuk ismerni a CSR kialakulásának mozgatórugóit, elsőként egészen a “közgazdaságtan atyjáig”, Adam Smith-ig, és az ő gondolataiig kell visszanyúlni. Smith azt mondja, hogy minden vállalatnak saját érdekeit kell szem előtt tartania, és mindenkinek önérdékét kell követnie. Az üzleti világ egyetlen és kizárólagos felelőssége a profittermelés és a piac törvényeinek betartása. A láthatatlan morális erő a piacon nyugszik, és ha mindenki önérdékkövetően cselekszik, akkor a “láthatatlan kéz” beavatkozásával a közjó maximuma jön létre (Smith, 1992). A vállalatok tehát profitmaximalizáló módon viselkednek, és megpróbálják költségeiket minimalizálni.

A később kialakult szabadversenyos kapitalizmus azonban mégsem váltotta be teljes mértékben az ígéretek, a valóság megcáfolta az elméletet. A “láthatatlan kéz” nem volt elegendő; társadalmi problémák és feszültségek sora alakult ki. A piac ugyanis önmagában nem képes olyan problémákat szabályozni vagy megoldani, mint a szegénység vagy a társadalmi egyenlőtlenségek. Így felmerült az igény az állam beavatkozására és szerepvállalására, amely a jóléti államok kialakulásához vezetett. A vállalatoknak gazdasági érdekeiket kell követniük, miközben megfelelnek az állami szabályozásnak. A láthatatlan morális erő tehát a kormányzat és a törvényhozás lett. A maximális közjót a

szabadpiaci verseny és a szabályozás együttesen éri el. Emellett megszületett Herbert Simon korlátozott racionalitás fogalma is, amely megcáfolta a teljesen racionális, önérdékkövető magatartás lehetőségét (Simon, 1982).

A CSR-rel kapcsolatos kutatások az 1950-es években kezdődtek. Howard R. Bowen „Az üzletember társadalmi felelősségei” című könyvét 1953-ban publikálta, amelyben kifejti, hogy a vállalat vezetőinek döntéseik során figyelembe kell venniük a társadalom értékeit is. Ezt követően Keith Davis nevét érdemes megemlíteni, aki bemutatta, hogy a felelős magatartás hosszú távon versenyelőnyhöz juttathatja a vállalatokat.

Az 1970-es évek elejére azonban többen visszanyúltak a neoklasszikus modellekhez és az állam elvetéséhez. Ez érzékelhető például Milton Friedman híres mondásában: *“The business of business is business”*. (Chikán, 2005, 49. oldal) Friedman azt is kimondja, hogy *“az a vállalatvezető, aki jótékonykodik (pl. többet költ környezetvédelemre, mint amit a jogszabályok előírnak), az a részvényeseket lopja meg”*. (Csutora-Kerekes, 2004, 23. oldal) Ennek ellenére megjelentek és egyre nagyobb teret nyertek olyan gondolatok, kezdeményezések is, amelyek felhívták a figyelmet a vállalatok gazdálkodásának negatív “mellékhatásaira”, mint például az egyre pusztuló környezetre, a kizsákmányolásra vagy a gyermekmunkára.

Az 1980-as években egyre nagyobb szerepet kapott a gazdaságetika is, amely további lendületet adott a CSR fejlődésének és terjedésének. Goodpaster és Matthews a „Lehet egy vállalatnak lelkiismerete?” című cikkükben megcáfolták Friedman állításait, és kiemelték, hogy az üzleti életnek lényeges eleme a vállalati felelősség (Tóth, 2007).

A fent bemutatott változásokat sok tényező váltotta ki. Egyrészt, abból adódóan, hogy a vállalatok profitmaximalizáló módon viselkedtek, költségeiket próbálták minél alacsonyabb szintre leszorítani, és azokat externné, tehát külsővé tenni. Az externáliák elmélete kimondja, hogy a vállalatok gazdasági tevékenységükkel harmadik fél jólétét is érinthetik, befolyásolhatják (Pigou, 1924). Ezek lehetnek kedvezőek, ekkor pozitív externáliákról beszélünk, és kedvezőtlenek, ekkor negatív externáliákról beszélünk. Természetesen a problémák a negatív externáliákkal kapcsolatban jelentkeznek. Ez azt jelenti, hogy a vállalatok költségmegtakarításait a társadalommal, a környezet károsításával, a jövő generációival fizettetik meg (Papp-Hevesi, 2006). Az állam feladata az lenne, hogy ezeket az externáliákat internalizálja a különböző törvények, jogszabályok által. Tehát szükség van az állami beavatkozásra. A következő problémák azonban rögtön itt felmerülnek. Egyrészt az állam nem képes átfogó szabályozásra, másrészt pedig nincsenek mindig elegendő és megfelelő eszközei a jogkövető magatartás

kikényszerítésére, ami a “potyautas-jelenség” megjelenéséhez, és adott esetben uralkodóvá válásához vezet.

Az előbbi megállapítás abból adódik, hogy az állam az újonnan előállt társadalmi-gazdasági helyzetekre csak utólag képes reagálni. Különösen igaz ez napjainkra, amikor például az egyes tudományos eredmények megjelenése és a törvényalkotás között jelentős idő telik el. Sokszor maguk a kutatók sem tudják pontosan, hogy az új termék vagy technológia milyen problémákkal járhat együtt, és hogy milyen károkat okozhat.

A “potyautas-jelenség” hatásai pedig azért károsak, mert általa versenyhátrányba kerülhetnek azok a vállalatok, akik például sokat költenek környezetvédelmi beruházásokra. Az ilyen beruházások, illetve a felelős viselkedés által generált többletprofit elvész, a potyautasok pedig jól járnak. Amíg tehát nincs mód arra, hogy a potyautas-jelenséget teljes mértékben megszüntessük, szükség van egy olyan jelzőrendszerre, amelynek segítségével meg tudjuk különböztetni a felelős és a nem felelős magatartást követő vállalatokat. A piacon ugyanis nem teljesülnek a tökéletes verseny feltételei, amelyek egyike, hogy a fogyasztók tökéletes információkkal rendelkeznek a piaci lehetőségekről, és így optimális választáson alapuló döntést tudjanak hozni.

E rész zárásaként Angyal Ádámot idézzük: *“A felelős viselkedés nyomai a gazdaságtörténetben mindig is tetten érhetők. Az alattvalókról való gondoskodás a történelem minden önkényuralmi rendszerében bizonyos értelemben elvárt szokás, sőt törvény is volt. Hasonlóképp a szegények vagy a művészetek támogatása, az adományozás a tehetősebbek részéről évezredes hagyomány. Azt a közgazdaságtan története már a korai kapitalizmusban feljegyezte, hogy az üzletember nemcsak haszongyártó, hanem társadalomalkotó felelős személy is.”* (Angyal, 2009, 14. oldal)

2.3 A CSR TÖBBLETHOZADÉKAI

A CSR-ral nap, mint nap találkozunk. Olvassuk a vállalatok éves jelentéseiben vagy azok kiegészítéseiként, megjelenik küldetésükben, célkitűzéseikben és tevékenységeikben.

A CSR jövedelmezőségre gyakorolt hatását már sokan vizsgálták, több kutató és nemzetközi szervezet felmérései kimutatták a pozitív összefüggést. A mérés nehézsége abban rejlik, hogy sokszor áttételesen, hosszabb idő elteltével, és kevésbé számszerűsíthető módon jelentkeznek a bevételek, megtérülések. Kotler alapján a Business for Social Responsibility nevű szervezet például a következő előnyöket említette:

„- az értékesítés és piaci részesedés növekedése

- a márkapozicionálás erősödése

- a vállalati imázs javulása

- a dolgozókra gyakorolt vonzó hatás növekedése, a motiváltság és hűség felerősödése

- a működési költségek csökkenése

- a vállalat vonzerejének növekedése a befektetők szemében és a pénzügyi piacokon.”

(Kotler-Lee, 2007, 19. oldal) Ebből a felsorolásból is látható, hogy a legtöbb területen nehéz pontos, számszerű költség-haszon kimutatásokat készíteni, és az előnyök egy része intangibilis.

Kotler egy egészségügyi hasonlatot is bemutat, mely párhuzamot von az emberek rendszeres testmozgása és a vállalati kezdeményezések között. A hasonlat azon alapszik, hogy a rendszeres testmozgással tovább élünk, míg a felelős magatartással a vállalatok is hosszabb életűek lesznek. A felelős magatartással tehát sokféle előny és többlet profit érhető el.

2.4 A CSR-HEZ KAPCSOLÓDÓ ELMÉLETEK

A CSR-paradigmához szorosan kapcsolódik az *érintett-elmélet*, amely azt vizsgálja, hogy kinek felelős a vállalat. Az elmélet szerint azok iránt tartozik felelősséggel egy vállalat, *“akik hasznot húznak a működésből, vagy kárt okoz nekik, akiknek a jogait megsértik, vagy figyelembe veszik a vállalati cselekedetek.”* (Evan-Freeman, 1988, In Boda-Radácsi, 1996, 100. oldal) Chikán alapján pedig azt mondhatjuk, hogy *“érintett minden olyan személy vagy csoport, aki/amely lényeges, tartós, kölcsönös kapcsolatban áll a vállalat működésével.”* (Chikán, 2005, 30. oldal) Ez alapján megkülönböztethetünk belső (tulajdonosok, menedzserek, munkavállalók) és külső (fogyasztók, szállítók, versenytársak, stratégiai partnerek, állami intézmények, helyi és önkéntes állampolgári

közösségek, természeti környezet) érintetteket. Az érintett elmélet tehát elveti azt a felfogást, miszerint a vállalatnak csupán a részvényesek érdekeit kell figyelembe venni, és hogy a vállalat egyetlen célja részvényei értékének maximalizálása. Ugyanis a vállalatok tevékenységük során a társadalom számos csoportjával kapcsolatba kerülnek, befolyással vannak rájuk, és a csoportok is hatással vannak a vállalatok eredményességére.

A másik elmélet, amelyet röviden bemutatunk, a fenntarthatóság fogalmához kapcsolódik, amellyel a 3. fejezetben részletesen foglalkozunk. A fenntarthatóság hármas pillérének gondolata (angolul triple bottom line) John Elkington-tól származik, aki a három pillér alatt a társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóságot nevezte meg. Elszakadt tehát a csupán gazdasági rendszer szemléletétől, és azt mondja, hogy e három területet kell optimalizálni (Elkington, 1998). E három pillér tartalmát és kapcsolatát a későbbiekben tárgyaljuk.

2.5 A CSR-REL KAPCSOLATOS PROBLÉMÁK, BIZALMATLANSÁGOK

A CSR megítélése nem egységes napjainkban, amelyhez véleményünk szerint többek között az is hozzájárul, hogy egyes vállalatok nem alkalmazzák a CSR-eszközöket megfelelően, illetve csupán "látszat" CSR-tevékenységekkel próbálják elhitetni magukról, hogy felelősen működnek. Mindez a tévhit természetesen hosszú távon nem tartható fenn, így ezen vállalatok hitelessége, és ezen keresztül a CSR hitelessége is csorbát szenved. Ebben a részben ezért rámutatunk néhány olyan kulcsterületre, amely rossz irányba sodorhatja a felelős viselkedés alkalmazását és megítélését.

Egyrészt sok vállalat csak a PR-tevékenységet, és a népszerűség lehetőségét látja a CSR-ben, a CSR-rel kapcsolatos tevékenységeket a kommunikációs vezetők látják el. Ligeti gondolatát idézve: *"Amelyik cég csak a külvilág felé mutat elkötelezett felelősségvállaló magatartást, s így megelégszik az adományozási tevékenység látványossá tehető szegmensével, ezzel párhuzamosan viszont saját dolgozóit nem embernek, pusztán munkaerőnek, humán erőforrásnak tekinti, az hosszú távon elveszti hitelességét."* (Ligeti, 2007a, 7. oldal) Álláspontunk szerint tehát nem tekinthető felelősnek az a vállalat, amelyik csupán sporteseményeket, kulturális programokat szponzorál, illetve jótékonyági célokra ajánl fel adományokat.

A fenti megállapításhoz kapcsolódik továbbá az is, hogy úgy gondoljuk, nem elég, ha egy vállalatnak van CSR krédója, de az nem jelenik meg stratégiájában. Ahhoz ugyanis, hogy felelős lehessen egy vállalat, stratégiai szinten (sőt, a vízió és a misszió szintjén) kell

elkötelezettnek lennie, amely által a felelősség át tudja hatni a vállalat minden egyes tevékenységét, megnyilvánulását és kapcsolatát.

A hiteles CSR-tevékenységhez hozzátartozik az is, hogy a vállalatok rendszeres visszajelzéseket kérjenek, illetve kapjanak az érintettektől, fenntarthatósági jelentéseket készítsenek és hozzanak nyilvánosságra, illetve, hogy a különböző szervezetek által összeállított rangsorokban, indexekben előkelő helyen szerepeljenek, amelyek elismerik a vállalat felelős voltát.

Az utolsó kulcsterület, amelyet megemlítünk, már rámutat dolgozatunk egyik fő kérdéskörére. Ez pedig a fenntarthatóság három pillére, miszerint egy vállalat tevékenységének nemcsak társadalmilag, hanem gazdaságilag és környezetileg is fenntarthatónak kell lennie. Lehetséges-e tehát az, hogy egy olajipari vállalat fenntarthatóan működik? A következő részekben ezen kérdésre is keressük a választ.

3. A FENNTARTHATÓSÁG

3.1 A FENNTARTHATÓSÁG FOGALMA

Napjainkban a társadalmi felelősségvállalás mellett, és azzal összefüggésben a fenntarthatóság is sokat emlegetett terület. Helyes használatáról, elveiről ma is sok vita van a szakirodalomban. A következőkben a fenntarthatóság fogalmát, és ezzel párhuzamosan kialakulását és fejlődését mutatjuk be.

Úgy gondoljuk, hogy a fenntarthatóság gyökerei az alternatív közgazdaságtanhoz, és annak megalapítójához, Schumacherhez köthetők. Az alternatív közgazdaságtan *“azon törekvések elvi alátámasztása, amelyek az átfogó ökológiai katasztrófa elkerülésére a gazdálkodás teljes rendszerét (ökoszisztémák, szervezetek, emberek) figyelembe vevő, emberléptékű és konstruktív (azaz változtatásra és cselekvésre orientált) megközelítést sürget.”* (Chikán, 2005, 138. oldal) Schumacher 1974-ben megjelent, A kicsi szép című könyvében a kis lépésekkel történő előrehaladást és a fenntarthatóságot hangsúlyozza (Schumacher, 1991).

A fenntarthatóság sokat idézett megfogalmazását a Brundtland Bizottság 1987-es Our Common Future című jelentésében olvashatjuk. A jelentés szerint a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely anélkül elégíti ki a jelen szükségleteit, hogy veszélyeztetné a jövő generációinak esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket (Persányi, 1988).

Harangozó a következőképpen fogalmaz: *“Fenntarthatónak olyan tevékenységeket tekintünk, amely hozzájárul a közjóhoz, környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból egyaránt előnyös.”* (Harangozó, 2008, 46. oldal)

A fenntartható fejlődés fogalmát az 1994-ben megrendezett oslo-i miniszteri kerekasztal beszélgetés során tovább próbálták pontosítani. *“Az alapvető szükségletek kielégítésére és az életminőség javítására irányuló szolgáltatások és termények használata nő, miközben a természeti erőforrások és a mérgező anyagok használata, ezzel együtt a hulladékok és mérgező anyagok kibocsátása minimálisra csökken azzal a céllal, hogy a jövő generációinak szükségleteit ne veszélyeztesse.”* (Zsóka, 2007, 9. oldal)

A fentiekben a fenntarthatóság tágabb elméleti értelmezéseit mutattuk be, amelyek azonban nem alkalmasak arra, hogy gyakorlati alapot nyújtsanak a konkrét vállalati tevékenységekhez, hiszen a szükségletek például időben változnak. A fenntarthatóságnak azonban létezik egy szűkebb értelemben vett meghatározása is, amely csupán a környezeti dimenzióra koncentrál, és azt mondja ki, hogy fenn kell tartani a természeti erőforrások

által nyújtott szolgáltatásokat, és meg kell őrizni azok minőségét. Ezek alapján a a fenntartható fejlődés követelményei a következőképpen összegezhetőek. Egyrészt a megújuló erőforrások esetében a kihasználás mértéke alacsonyabb, vagy egyenlő kell, hogy legyen a természetes megújuló-képesség mértékével. Másrészt a keletkezett hulladék mennyisége kisebb vagy azonos kell, hogy legyen a természet szennyezés-befogadó képességével. Végül pedig a kimerülő erőforrásokat ésszerű ütemben kell felhasználni, amit két tényező határoz meg, a megújuló erőforrásokkal való helyettesíthetőség mértéke és a technológiai haladás. Ez a definíció már közelebb visz minket a gyakorlati megvalósításhoz.

Fontosnak tartjuk továbbá megemlíteni, hogy sokszor a fenntartható fejlődés helyett tévesen fenntartható növekedésről beszélnek, amely két fogalom azonban nem azonosítható, helyettesíthető egymással. Sokak szerint a fenntartható növekedés fogalmának használata teljesen helytelen, ugyanis a fenntarthatóság eszméje nem egyeztethető össze a növekedéssel. Dolgozatunk során a fenntarthatóság alatt mindig a fenntartható fejlődést értjük, s nem a növekedést.

3.2 A FENNTARTHATÓSÁG HÁRMAS PILLÉRE

A második fejezetben már megemlítettük a fenntarthatóság Elkington által bevezetett hármass optimalizálását, amely szerint a fenntarthatóság három oszlopa a gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóság. Ennek során a társadalmi oszlop leginkább bizonyos alapnormák, gyakorlatok megtartását, pénzbeli jótékonykodást jelent, a környezeti fenntarthatóságot az öko-hatékonysággal rokonítja, és a harmadik, gazdasági pillér pedig a nyereségesség, versenyképesség megvalósítását takarja (Tóth, 2007).

A társadalmi fenntarthatóság megvalósításához lényegében a CSR-eszköztárat tudjuk igénybe venni. Az eszköztárat többen csoportosították korábban, mi most az Európai Unió által 2004-ben készített katalógusának rendszerezését mutatjuk be, amely öt csoportra osztja az eszköztárat, úgymint magatartási irányelvek, vállalati szabványok, jelentések, terméktanúsítványok és társadalmilag felelős befektetések (EC, 2004, 19. oldal.). A *magatartási irányelvek* általában Etikai Kódexekben testesülnek meg. Céljuk, hogy összefoglalják és deklarálják azon értékeket, normákat, szabályokat és magatartási formákat, melyek követését a vállalat minden tagja önként vállal és meghatározzák a vállalat kultúráját. A *vállalatirányítási szabványok* biztosítják a meghatározott szabályok szerinti működést. Ezek az OHSAS 18001 (nemzetközi szabvány a biztonságos és egészséges munkavégzésről), az SA 8001 (munkakörülményekkel és munkafeltételekkel

foglalkozó szabvány), az AA 1000 (a vállalat érintettjeinek bevonásáról) és az ISO 26000 (kifejezetten a CSR-rel foglalkozó ISO szabvány). Az eszköztár harmadik kategóriája a *jelentések*. Ennek legáltalánosabb formája a General Reporting Initiative (GRI), amelynek segítségével egységes alapon tudják a vállalatok elkészíteni fenntarthatósági jelentéseiket. A címkék, azaz *terméktanúsítványok* szerepe, hogy tájékoztatást nyújtsanak a vásárlóknak, fogyasztóknak az adott termékről és a vállalat felelősségéről. A legismertebbek (és talán leghitelesebbek) a Méltányos Kereskedelem (Fair Trade) és a Fenntartható erdőgazdálkodás (FSC) termékjelek. A *társadalmilag felelős befektetések* angol neve Socially Responsible Investment, melyből az SRI mozaikszó ered. Lényege, hogy a befektetési döntések során nemcsak a pénzügyi szempontokat, a hozamokat veszik figyelembe, hanem azt is, hogy a pénzt mire használják fel. Az ilyen befektetésekre szakosodott intézmények (bankok, befektetési alapok és társadalmi szervezetek) különféle szűrőfeltételeket alkalmaznak, amelyek kemény etikai és környezeti megfelelőségi feltételeket fogalmaznak meg a vállalat tevékenységével szemben (Tóth, 2007).

A környezeti fenntarthatóságot a vállalati fenntarthatóság értelmezésekor az öko-hatékonysággal szokták azonosítani. Az öko-hatékonyság elmélete megpróbálja összekapcsolni a gazdasági és a környezeti hatékonyságot, mérésére pedig egy összetett mutatószám-csoporttal van lehetőség. Terjesztésében nagy szerepet játszik a WBCSD, amely a következőképpen fogalmazta meg az öko-hatékonyságot: *“olyan versenyképes termékek és szolgáltatások révén érhető el, amelyek egyrészt kielégítik az emberi igényeket és javítják az életminőséget, másrészt teljes életciklusukat tekintve hozzájárulnak az ökológiai hatások és az anyagintenzitás legalább olyan szintre való csökkentéséhez, amely összhangban van a Föld becsült eltartóképességével”*. (WBCSD, 1996, 4. oldal) Az öko-hatékonyság mérésére kifejlesztett mutatószámcsoporthoz számlálójában az előállított termékek, illetve szolgáltatások mennyisége vagy értéke szerepel, míg a nevezőben az ezen termékek vagy szolgáltatások teljes életciklusa során okozott környezeti hatások találhatók.

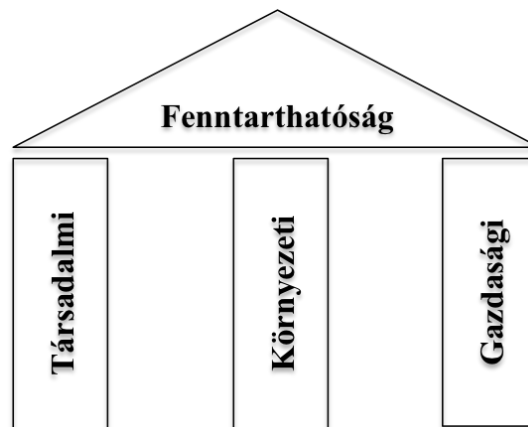
A gazdasági fenntarthatóság azt jelenti, hogy a vállalat nyereségesen működjön, termékeivel, szolgáltatásaival versenyképes maradjon a piacon.

Véleményünk szerint azonban nem a hármas optimalizálás a helyes megközelítés. A környezet, a társadalom és a gazdaság nem egy szinten elhelyezkedő rendszerek. Korábbi, radikális elképzelések úgy tartották, hogy a legnagyobb, legtágabb rendszer a gazdaság, és ezen belül helyezkedik el a társadalom és a környezet. Napjainkra azonban be kell látni, hogy mind a társadalom, mind a gazdaság a környezeti rendszer határain belül képes csak

létezni, így tehát az a legtágabb rendszer, amelyet a társadalmi, majd végül a gazdasági rendszer követ. A három elgondolást az 1-3. ábra szemlélteti.

1. ábra: A radikális megközelítés

2. ábra: A hármas optimalizálás megközelítés

3. ábra: A helyes megközelítés

3.3 HOGYAN MÉRHETŐ A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA ÉS A FENNTARTHATÓSÁG?

A CSR és a fenntarthatóság eszméinek megjelenésével és terjedésével természetesen felmerült az igény arra, hogy az egyes vállalatok teljesítményét, felelős magatartását,

fenntarthatóságát mérhetővé és összehasonlíthatóvá lehessen tenni. Ennek hatására alakultak ki a tőzsdei fenntarthatósági minősítések a világ vezető tőzsdéin. Ezek közül a legismertebbek a Dow Jones Sustainability Index (DJSI), a londoni FTSE4GOOD, a GSIN és az Ethibel Sustainability Index. Az indexek lényege, hogy azoknak a cégeknek a részvényeiből képeznek csomagokat, amelyek iparágukban fenntarthatóbbnak találtattak a többi versenytársuknál. A következőkben ezen fenntarthatósági indexeket mutatjuk be.

A Sustainable Asset Management (továbbiakban SAM) egy 1995-ben alapított svájci székhelyű cég, amely alapkezeléssel és vállalati elemzéssel foglalkozik. A SAM által végzett tevékenység azért különleges, mert kizárólag fenntarthatósági beruházásokra koncentrálnak, és ennek megfelelően végzik az elemzéseiket is. Ezek eredményeképpen különböző évkönyveket bocsátanak ki, benchmarkokat állítanak fel és a Dow Jones-szal közösen több fenntarthatósági indexet is publikálnak (SAM, 2010a).

A Dow Jones Fenntarthatósági Indexeket 1999-ben indították és ezek voltak a világon az első globális indexek, amelyek a fenntarthatóság szellemében vezetett vállalatok pénzügyi teljesítményét értékelték. Ezzel hozzásegítik az alapkezelőket ahhoz, hogy egy fenntartható portfóliót tudjanak kialakítani.

A Dow Jones Sustainability World Indexbe például a Dow Jones Global Indexben szereplő, a világon legnagyobb 2 500 cég csupán legfelső tíz százaléka kerülhet be a szigorú minősítés során. Az ehhez szükséges értékelést a SAM készíti és ennek során a felelősségvállalás mindhárom pillérét figyelembe veszik. A gazdasági dimenzióban például a vállalatkormányzást, a kockázatmenedzsmentet és egyéb ágazat specifikus tényezőket mérlegelik. A társadalmi dimenzióban a humán erőforrás fejlesztés, a munkagyakorlat és a corporate citizenship eszméje a mérvadó. A környezeti dimenzióban pedig a környezeti jelentéseket értékelik az egyéb ágazat specifikus tényezők mellett (SAM, 2010b).

A SAM küldetése, hogy a fenntarthatóság eszméjét terjessze. Ehhez a pénzügyi piacokat választották, mint a legjobb közvetítő mechanizmusokat, hogy promotálják a fenntartható üzleti gyakorlatot. Eszméjük szerint a fenntarthatóan működő vállalatok sikeresebbek és ők szeretnék diktálni a standardot a fenntarthatósági beruházások terén.

A SAM nemcsak elemzi a fenntartható vállalati működést, hanem önmaga is felelős üzletmenetet folytat. A cég 2001 óta – Svájcban elsőként – minősítetten CarbonNeutral státuszban van. Ez a minősítés azt jelenti, hogy egy vállalat az általa üvegházhatású gázokat kibocsátó tevékenységeket felméri és ahol lehet, ezt minimalizálja. A fennmaradó

szennyezést pedig azzal kompenzálja, hogy a széndioxid csökkentésére indított projektekbe ruház be.

Emellett a SAM értékrendszerében egy sikeres vállalat csakis a munkavállalói által válhat sikeressé, így különlegesen nagy hangsúlyt fektet az alkalmazottak és azok környezetének fejlesztésére. Így elmondható, hogy a cég tevékenysége példaértékű és emellett a felelősségvállalás mindhárom pillére megtalálható.

A továbbiakban bemutatunk még további, kizárólag globális indexeket, amelyek a fenntarthatóság szempontjából értékelik a vállalatokat.

A Corporate Sustainability Index (ISE), amelyet a brazil tőzsdén állítanak össze, egy teoretikus portfólió hozamát mutatja, amelybe a társadalmi felelősségvállalás és a fenntarthatóság iránt leginkább elkötelezett vállalatok részvényei kerülnek be.

Az Ethibel Sustainability Index (ESI) a világ olyan nagyvállalatainak követi nyomon a pénzügyi teljesítményét, amelyek vezetők a fenntartható fejlődés terén.

Az FTSE4GOOD Index olyan vállalatok teljesítményét méri, amelyek megfelelnek bizonyos globálisan elfogadott vállalati felelősségvállalási elveknek.

Az FTSE KLD Global Sustainability Index (GSIN) egy globális benchmarkot nyújt környezeti, társadalmi és kormányzati értékelések alapján, miközben a megfelelő módszerek végrehajtásával igyekeznek szektor és régió semlegesek maradni.

A NASDAQ OMX CRD Global Sustainability 50 Index (QCRD) olyan vállalatok teljesítményét követi nyomon, amelyek vezető szerepet vállalnak a fenntarthatósági teljesítmény jelentések készítése terén (Taylor Wessing LLP, 2010).

A fent felsorolt indexek jelentősége mára igen magassá vált, ugyanis egy olyan nemzetközi trend terjedt el, amelynek lényege, hogy a befektetők olyan vállalatokat keresnek, amelyek nemcsak nyereségesek, de egyaránt felelősen is viselkednek. Ennek az az oka, hogy úgy vélik, az ilyen vállalatok hosszú távon nagyobb részvényesi értéket teremtenek, mivel jobban tudják kezelni a társadalmi, a környezeti és a gazdasági kockázatokat egyaránt.

Megjegyezzük, hogy még nagyon sok, nem globális, illetve nem kifejezetten a fenntarthatóságra (inkább a megújuló energiákra, szén-dioxid kibocsátásra, zöld technológiákra) koncentráló index található.

Úgy véljük, hogy ezen indexeket fenntartással kell szemlélni és alkalmazni, ugyanis sokszor a kritériumrendszerük nem teljes vagy nem elég szigorú. Továbbá, minden ágazat vállalatait besorolják, amely azt vonja maga után, hogy a véleményünk szerint

fenntarthatatlan tevékenységet végző vállalatok is bekerülnek a rangsorokba. Ezt bizonyítja a BP példája is, amelyet a következő fejezetben mutatunk be.

4. A BRITISH PETROLEUM ÉS AZ OLAJKATASZTRÓFA

4.1 A BP TÖRTÉNETE, BEMUTATÁSA

A British Petroleum jelenleg a világ egyik legnagyobb olajipari vállalata. Több, mint 80.000 munkavállalót foglalkoztat, a világ közel 100 országában értékesíti termékeit. Árbevétele 2009-ben mintegy 239 milliárd dollár volt. A vállalat nagy hangsúlyt fektet a szennyezések, káros kibocsátások csökkentésére, a munkahelyi biztonság megteremtésére és a kockázatok csökkentésére, valamint megújuló erőforrások kiépítésére. A BP globális márkája alá tartozik az ARAL, az ARCO, a Castrol, az ampm és a Wild Bean Café (BP, 2009).

A BP-t 1901-ben alapította meg Knox D'Arcy. A lehetőséget egy koncesszió nyújtotta, amit D'Arcy az akkori Perzsiában szerzett meg olaj kitermelésre. A céget a kezdetektől folyamatos növekedés és terjeszkedés jellemezte, az ehhez szükséges tőkét az angol kormány biztosította.

Az I. világháború után a vállalat komoly nemzetközi terjeszkedésbe kezdett, Európában, Afrikában, Ausztráliában, Észak-Amerikában és a Közel-Keleten is megvetette a lábát. 1935-től a vállalat Anglo-Iranian Oil Company néven folytatta tevékenységét.

A II. világháborút követően a vállalatnak megszűnt a koncessziós joga, így kénytelen volt a kieselő készleteket máshonnan, nevezetesen Kuvaitból és Irakból pótolni. 1954-ben a vállalat British Petroleum Company-ra változtatta a nevét.

A hatvanas években a BP további érdekeltségeket szerzett világszerte és az évtized végén megkezdte a terjeszkedést az Amerikai Egyesült Államokban. A hetvenes évek válságai súlyosan érintették a társaságot, de kellő diverzifikáltságának köszönhetően túlélte ezt az időszakot is. Anyolcvanas években az új lelőhelyek felkutatása és az akvizíciós tevékenység újabb lendületet vett. A kilencvenes évek elején a korábbi agresszív terjeszkedés miatt a BP megtisztította tevékenységi profilját és újra az alaptevékenységére koncentrált. Ennek ellenére a terjeszkedés nem állt le és újabb jelentős méretű akvizíciókat hajtott végre világszerte. Mindezek után a BP egy arculatváltáson is átesett. Azóta azt próbálják kommunikálni, hogy a vállalat számára a vevői igények kielégítése mellett a környezetvédelem, az egészség védelme és a biztonság a legfontosabb (BP Magyarország, 2009b). Az arculatváltás részeként 2000-ben megváltoztatták logójukat, amely a korábbiakhoz képest jelentős változáson esett át. Az új emblémaszámos dolgot szimbolizál, az élettől kezdve egy napraforgó formáján keresztül

egészen magáig a legnagyobb energiaforrásig, a Napig. A nevét a görög mitológiában szereplő Napistenről, Hélios-ról kapta. Színei a hőt, a fényt és a természetet sugallják. A logóban lévő alakzatok egymásba fonódnak, amelyek magának a vállalatnak az összetettségét jelképezik, és a múlt akvizícióira is utalnak (BP p.l.c., 2011b).

Az új arculat keretében új kampányba is kezdtek Beyond Petroleum néven. Ez nem azt jelentette, hogy a vállalat fel kívánná adni korábbi tevékenységét, hanem azt, hogy még hatékonyabbá kívánják tenni a termelést és felhasználást, miközben szélesítik tevékenységi körüket és jelentős beruházási forrásokat szánnak olyan új technológiákra, amelyek elengedhetetlenek az alacsony szénfelhasználású jövőre való átálláshoz (BP p.l.c., 2011a).

A BP napjainkban úgy véli, hogy az öncélú fejlődésről át kell térni a fenntartható fejlődésre és mindezt az érintettek érdekeinek figyelembevételével kell megtenni. A fenntartható fejlődés eszméjének átvételére egyaránt tekintenek etikai kötelességként és üzleti lehetőségként.

4.2 A BP ELKÖTELEZETTSÉGÉNEK BEMUTATÁSA

Az energiaiparban a fenntartható fejlődés eszméjének fontossága folyamatosan nő. A szénhidrogén alapú erőforrások végeessége miatt az, ahogyan a BP és más olajóriások reagálnak az egyre inkább sürgető és komplex fenntarthatósági kérdésekre, meghatározza majd a jövő energiaellátását. Éppen ezért fontos megvizsgálni, hogy a BP milyen stratégiát követ.

A BP szerint az energia-ellátásnak elégségesnek, fenntarthatónak és biztonságosnak kell lennie. A Mexikói-öbölben történt katasztrófa kapcsán komoly kérdések merültek fel a BP szerepéről és felelősségvállalásáról globális vállalatként. A több millió fogyasztó és a több tízezer alkalmazott komoly felelősséggel jár. A felelősségük a katasztrófa után elsősorban a biztonságos működésben kell, hogy kifejeződjön.

Az elsődleges lépés a felelősségvállalás terén a BP-nél, hogy a vállalat minden évben elkészít egy fenntarthatósági jelentést, amelyben a cég nem pénzügyi tevékenységére koncentrál és kifejtik, milyen előrehaladás történt az előző évben az egészség védelme, a biztonság, a környezetvédelem és az emberi jogok védelme terén.

Mindezen túl a BP elkötelezi magát a felelős vállalkozáskormányzás, az érintettekkel történő párbeszéd valamint a folytonos és elsősorban biztonságos ellátás mellett.

A vállalat jelenlegi és várhatóan a jövőben is fennálló stratégiai problémája a növekvő energiaigény és a globális klímaváltozás által keltett kihívás. Ezen a téren a

vállalat úgy véli, hogy a jelenlegi igények kielégítését – anélkül, hogy veszélyeztetnék a jövő generációk igénykielégítését – legjobban az szolgálja, ha a szénhidrogénekből és a megújuló forrásokból vegyesen nyert energiát használják fel, minél nagyobb hatékonysággal, miközben folyamatosan az új technológiák által nyújtott lehetőségeket is kutatják és kiaknázzák (BP p.l.c., 2011c).

A biztonságot eddig is kiemelten kezelte a cég, a Mexikói-öbölben történt katasztrófa után ez a terület várhatóan még inkább felértékelődik. Ennek keretében több külön területen fókuszálnak a biztonságra. Így például különös tekintettel ügyelnek erre a szállítás közben, a munkafolyamatok végzése során és fokozottan figyelnek az emberek biztonságára is. Mindezek során a szervezett végrehajtás, az állandó auditok, a kötelező jelentések és a folyamatos fejlesztés iránti igény segíti munkájukat.

A felelősségvállalás és a fenntarthatóság jegyében a BP kiépített és folyamatosan bővít egy megújuló energia üzletágat, amelynek keretében szél és napenergia termeléssel és bioüzemanyagok előállításával foglalkoznak, valamint a szén-dioxid-leválasztás és tárolás terén is indítanak beruházásokat (BP p.l.c., 2011d). 2005 és 2009 között a vállalat mintegy 4 milliárd dollárt fektetett alacsony szénfelhasználású technológiákba. Célja, hogy 2015-re további 8 milliárd dollárt tudjon ilyen jellegű fejlesztésekre szánni. Emellett több, klímaváltozást kutató programot is támogat (BP, 2009).

Sajnálatos módon itt meg kell jegyeznünk, hogy az energia ipar jelenlegi tendenciái szerint ezek a beruházások nem feltétlenül tekinthetők CSR szemléletű beruházásoknak. Ha a BP csak a részvényesi érdekeket tartja szem előtt, akkor is fel kell ismernie, hogy a szénhidrogén alapú erőforrások kimerülése még ebben a században bekövetkezik, így értelemszerűen olyan tevékenységbe kell fektetnie a tőkét, ami többletet teremt a részvényeseknek. Az eddigi tendenciák, az előrejelzések és a törvényi szabályozás alakulása alapján az egyik legjövedelmezőbb lehetőség a vállalat számára a megújuló energiákba való beruházás és mindezt anélkül teheti, hogy céljait, misszióját, vízióját meg kelljen változtatni. Tehát lehetséges, hogy ezen beruházások hátterében csupán üzleti megfontolások állnak, és nem a felelősség.

A megújuló energiákba történő beruházások mellett a BP folyamatosan méri és publikálja azokat a környezeti hatásokat, amelyeket a vállalat kifejt. Az adatok nyilvánosak és azok hitelességét neves könyvvizsgáló cégek ellenőrzik.

Ezen területek közül az első az energiafogyasztás, mivel az olaj és gáz iparágban működő cégek maguk is hatalmas energia felhasználók. Ezen a területen leginkább a hatékonyságban elért eredményeket kívánják hangsúlyozni.

Ugyanilyen alapon mérik a vállalat által kibocsátott üvegházhatású gázok kibocsátását és a kibocsátás terén elért csökkenést, amelyet jórészt a már említett energiahatékonyságnak tudhatnak be. Az üvegházhatású gázok mellett mérik az ózonréteget pusztító anyagok kibocsátásának szintjét is, melyek csökkentését a berendezések modernizálásával érik el.

Nemcsak a környezetre, de az emberi egészségre káros légszennyező anyagok szintjét is mérik, amelyek például a kén-dioxid és a nitrogén-oxidok. Ezek a gázok a finomítás során keletkeznek. Ezek csökkentése érdekében magát a kibocsátást menedzselik és folyamatosan mérik a levegő minőségét.

A hulladék kezelése is fontos kérdés a vállalatnál. Itt elkülönítik az ártalmatlan és a veszélyes hulladék kezelését. A veszélyes hulladékot mindig megfelelő, azok lebontására alkalmas üzemekbe szállítják.

Végezetül a vízfelhasználásra is ügyel a vállalat. A leginkább hűtésre használt friss vizet a különböző folyamatok végén saját szennyvíztisztítóban mentesítik a káros anyagoktól (BP p.l.c., 2011e).

A BP az általa generált környezeti hatások kezelésének bemutatásakor kiemeli, hogy a szennyezés menedzselése mindig helyi szinten történik, a lokális szabályok figyelembevételével. Az, hogy a szennyezést a forrásnál kívánják kezelni, komoly pozitívum, ugyanakkor mindenképpen érdemes lenne egy egységes menedzselési tervet kidolgozni, hiszen sok helyen az európainál gyengébb szabályozás nagyobb teret enged a vállalat szennyezési tevékenységének.

Mindezekon túlmenően a BP minden évben publikál egy statisztikai áttekintést a jövő várható energiatermeléséről és fogyasztásáról.

Mivel a fogyasztók igényeinek kielégítéséhez a piac és annak változásának a megértése a legfontosabb, így az ezekben az éves tanulmányokban kifejtett várható trendeknek megfelelően igyekszik a vállalat igazítani a stratégiáját. Ez a fenti adatokhoz hasonlóan nyilvánosan hozzáférhető mindenki számára.

A BP CSR-tevékenységei közé tartozik a jótekönykodás, illetve a fiatalokat támogató ösztöndíjai. Továbbá fontosnak tartja, hogy fogyasztóit ösztönözze a hatékony energiafelhasználásra és a kibocsátások csökkentésére. Ezt a BP Ultimate és Lubricant üzemanyagok hivatottak megvalósítani (BP, 2009).

2009-ben megalapították a BP Women's International Network-öt, amely egy fórumot biztosít a vállalat női munkavállalói számára a tapasztalatok megosztásához és

segít a karrier építésében is (BP, 2009). A 2012-es év Olimpiai Játékainak is egyik fő szponzora lesz a BP.

4.3 AZ OLAJKATASZTRÓFA BEMUTATÁSA

Az amerikai sajtó által az Egyesült Államok történetének legsúlyosabb olajszennyeződéseként emlegetett olajkatasztrófa a 2010-es év során több hónapon keresztül borzolta a kedélyeket és uralta a híreket. Sajnos következményei ennél sokkal tovább lesznek érezhetőek.

2010. április 20-án történt robbanás a British Petroleum Deepwater Horizon nevű olajplatformján. A detonáció mintegy másfél kilométerrel a tengerszint alatt következett be, a Mexikói-öbölben, a partoktól mintegy 80 kilométerre. A szerencsétlenségben 11 ember vesztette életét, és több, mint 170-en megsérültek (S.N., 2010a).

A robbanást követően hónapokon keresztül szivárgott a kőolaj a tengerbe. Az olajömlést több kísérlet után csak szeptember 19-én sikerült véglegesen megállítani. Ezen időszak alatt naponta mintegy hatvanezer hordó, összesen 4,9 millió hordónyi (780 millió liter) olaj árasztotta el az öböl vizét (S.N., 2010d).

A BP rengeteg bírálatot kapott a lassú cselekvés és megoldás miatt. Több ízben próbálkoztak a szivárgás mérséklésére. Július közepén egy kitörésgátló süveggel sikerült az ömlést megállítani. Augusztus elején egy betondugóval zárták le a kút legfelső szakaszát. Végül szeptemberben a járat alsó részét is sikerült eltömíteni egy cementdugóval (S.N., 2010d).

A katasztrófának komoly hatásai voltak a vállalat pénzügyi helyzetére. Költségei több területen keletkeztek, úgymint a katasztrófa-elhárítás költségei, a mélytengeri szivárgás megszüntetésének költségei, a szennyeződés elhárításának költségei, valamint a partok védelmének és a kártérítéseknek a költségei.

Az olajömlés megállítása mintegy 4 milliárd dollárjába került a BP-nek. A 2010-es év második negyedéves jelentése szerint a vállalat adózott eredménye -17 milliárd dollár volt. A BP kijelentette, hogy 2011 februárjáig biztosan nem fizet osztalékot részvényeseinek. A várható kármentesítésre, kárenyhítésre és kárpótlásokra 29 milliárd dollárt különítettek el az eredményből. Mindezt termelőkapacitások eladásából fedezték. Emellett az amerikai foglalkozással kapcsolatos balesetek kivizsgálásával foglalkozó állami hivatal, az OSHA 50 millió dollár büntetést szabott ki az olajipari óriásra, amely összegnek további 30 millió dollárnyi emelését helyezte kilátásba. A Hivatal több száz szabálysértés elkövetésével vádolta a BP-t (S.N., 2010c).

Decemberben pedig az amerikai kormány is pert indított a vállalat ellen. Összesen nyolc alperes ellen nyújtottak be keresetet. A British Petroleum mellett többek között a Transocean-tól, az Anadarko Petroleumtól, a MOEX-től és a BP-t biztosító Lloyds cégtől követelik a kártérítést, amely magában foglalja a szennyeződés eltávolításának költségeit, a további veszteségeket és a természeti forrásokban okozott károk költségeit. A pontos összegről még nincsenek információk, azonban a víztisztasági törvényük alapján akár hordónként 1100 dollárt is követelhetnek (S.N., 2010a).

Mindezek mellett júniusban a vállalat alkalmazottai is beperelték a vállalatot. Ennek oka, hogy annak következtében, hogy a vállalat értéke töredékére esett, a cég nyugdíjalapjának értéke is jelentősen visszaesett, óriási veszteségeket okozva ezáltal. A keresetben arra hivatkoztak, hogy a menedzsment súlyos hibákat követett el, illetve nem tudta megfelelően kezelni a kialakult helyzetet (S.N., 2010b).

A katasztrófa okait egyrészt a BP is vizsgálta, másrészt az amerikai elnök, Barack Obama is felállított egy vizsgálóbizottságot az okok és a felelősök feltárására. A BP mintegy négy hónapon át tartó vizsgálatának eredményeképpen megállapította, hogy a robbanást több érintett fél egyidejű mulasztása okozta. Egyrészt gyenge minőségű volt a cementalapozás és annak tesztelése, másrészt a BP és a Transocean félreértelmezte a nyomásról kapott adatokat, így a kitörésgátló könnyen meghibásodhatott. Harmadrészt pedig a vezetékekbe áramló szénhidrogénekre a személyzet negyven percen keresztül nem tudott reagálni. Ezek alapján tehát mind a BP mérnökeinek, mind a tornyot lízingelő Transocean-nek, mind pedig a kút rögzítését végző Halliburton társaságnak a hibái együttesen vezettek a katasztrófához (S.N., 2010e). Az amerikai bizottság vizsgálódásának eredményei pedig szintén azt igazolták, hogy a BP nem áldozta fel tudatosan a biztonsági intézkedéseket a takarékoság és a költséghatékonyság érdekében, azonban megállapította, hogy nem volt megfelelő a biztonsági előírások betartásának ellenőrzése (S.N., 2010g).

A katasztrófa hatására a legnagyobb olajvállalatok nonprofit szerveződésbe kezdtek a hasonló esetek megelőzésére. A kezdeményezésben négy vállalat, az Exxon Mobil, a Chevron, a Royal Dutch Shell és a Conoco Phillips vesz részt. Céljuk, hogy egy olyan gyorsreagálású rendszert tudjanak kifejleszteni és működtetni, amely akár három kilométer mélyen is naponta százezer hordó kiömlő olajat tud feltartóztatni. Minderre mintegy egymilliárd dollárt szánának, egyenlő arányban (S.N., 2010h).

Habár, ahogyan azt az előző fejezetben is bemutattuk, a BP vállalati kommunikációja azt tükrözi, hogy a vállalat elkötelezett a felelősségvállalás és a fenntarthatóság iránt, az olajkatasztrófa azonban több kételyt és bizonytalanságot is

felvetett. A vezérigazgató, Tony Hayward hibák sorozatait elkövetve végül távozni kényszerült posztjáról. Úgy gondoljuk, hogy a vállalatok felelős magatartásának és fenntartható működésének felsővezetői szintről kell indulnia, de legalábbis felsővezetői szinten is támogatottnak, elkötelezettnek kell lennie ezen szemléletek iránt. Hayward kommunikációja és reakciói azonban nem ezt mutatták. A robbanás bekövetkezte után sokáig cáfolta felelősségét, azt próbálta elhárítani, mondván, ő nem is tudott a fűrótoronyról egészen a sajnálatos esemény bekövetkeztéig. A katasztrófa következményeit kicsinyíteni igyekezett, borzasztóan primitív és lehetetlen érveket, hasonlatokat használt. Mindezek után úgy érezheti az ember, hogy igazán fel sem fogta a következményeket. Nem csoda, hogy elbocsátása hírére, annak ellenére is emelkedett a vállalat papírjainak árfolyama, hogy féléves üzleti jelentésében veszteségről számolt be a BP (S.N., 2010f).

4.4 AZ OLAJKATASZTRÓFA KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSAI

Az olajszivárgás hatásai jelenleg nem térképezhetőek fel teljes mértékben, ugyanis lehetnek olyan hosszabb távú hatásai is, amelyeket csak évek múltán fogunk észlelni. Van, amit azonban már most is biztosan állíthatunk. Az öböl térségének megtisztításához még évekre lesz szükség. Az ott élők turisztikai ipara hosszú időre tönkrement, a halászat ellehetetlenült, pedig ezen területek sok ember megélhetési lehetőségét biztosították. Bár elvileg kártérítésre számíthatnak a lakosok, a kártérítési összegek nem mindig azokat találják meg, akiknek szükségük lenne rá, vagy egyszerűen nem elegendőek a károk fedezésére.

A szennyezés ezen kívül súlyos pusztulással és kihalással fenyegeti az ott élő állat- és növényvilágot, továbbá az emberi egészségre is ártalmas anyagok szabadulhatnak fel. A BP a Corexit nevű oldószert használta az olaj oldására, amelynek mérgező hatása van az emberi szervezetre. Az öböl vízből felszálló pára, és az több száz kilométerre esővíz formájában lehullva szintén mérgező anyagokkal lehet tele, amely a szennyezés földrajzi határait csak méginkább kitágítja, és hatásainak becslését megnehezíti. Egyes vélekedések szerint az olaj elérte a Golf-áramlatot is, amelynek következménye, hogy másfél év alatt a világ minden részére eljuthat.

Fontos tisztázni a kereteket, hogy egy globális méretű vállalatnak meddig terjed a felelősségvállalása. A társadalmi felelősségvállalás például nem feltétlenül csak a civil szervezetek támogatását, önkéntes munkavégzést és az alkalmazottakkal való bánásmódot jelentheti. Előfordulhat, hogy áttételesen egész nemzetek függnék egy vállalattól. A BP

esetét vizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy a részvényárfolyam drasztikus csökkenése és az osztalék kifizetésének felfüggesztése, nemcsak azokat a befektetőket érintették negatívan – legyenek ezek befektetési alapok vagy magánszemélyek – akik befektetésük során tudatosan vállalják a kockázatot.

Az osztalékfizetés felfüggesztésének érintettjei például a brit nyugdíjalapok is. Az FTSE 100 Index-ben szereplő száz legnagyobb kapitalizációjú cég összesített osztalékának egy heted részét tette ki a BP osztaléka, ezért az osztalékfizetés felfüggesztése igen súlyos következményekkel jár. A nyugdíjalapok kedvelt részvénye volt a BP, így az árfolyamzuhanás mellett az elmaradó osztalékból keletkező károkkal is számolniuk kellett. Az osztalékfizetés felfüggesztésének egyébként, az volt az oka, hogy a BP-nek létre kellett hoznia egy igen nagyméretű elkülönített alapot a katasztrófa áldozatainak kártalanítására, ahogy azt már korábban ismertettük.

Mindezek mellett komoly kár érhet a magánbefektetőket is, ugyanis egy felmérés szerint a brit lakosság 42%-ának van valamilyen befektetése az életbiztosításon és a nyugdíjalapokon kívül. Mivel a BP a legtöbb befektetési alap portfóliójában szerepelt, így a részvényárfolyam csökkenése a magánbefektetőket is súlyosan érintette (S.N., 2010i).

Ebből a példából látszik, hogy egy globális vállalat felelősségvállalása messze túl kell, hogy mutasson a populista intézkedéseken, mivel hatalmas érintetti körrel rendelkezik és magas felelősséggel tartozik érintettjei iránt. Az ilyen környezeti és társadalmi katasztrófák elkerülésére csak akkor van esély, ha a fenntarthatóság eszméje és a felelősségvállalás beépül a vállalat mindenkori stratégiájába.

4.5 EGYÉB KATASZTRÓFÁK BEMUTATÁSA

A Mexikói-öbölben történt katasztrófa nem az első volt a cég életében. Az utóbbi két évtizedben a BP leányvállalatait három alkalommal is elítélték környezeti bűncselekmények miatt. Habár a BP elismerte a felelősségét a Mexikói-öbölben történt katasztrófa kapcsán, visszautasította azokat a vádakat, miszerint rendszeresen követne el biztonsági hibákat.

2005-ben a Texas város közeli Galvestonban egy olajfinomítón történt robbanás 15 ember halálát okozta, 180 embernek komoly sérüléseket okozott és a helyi lakosság közül ezeket kényszerített arra, hogy otthonába zárkózzon. A helyi lakosság és az érintettek még most is szenvednek a káros hatásoktól. A gyenge biztonsági ellenőrzéseket és a kockázatkezelés hiányát a BP-nek rótták fel (Mauer, 2010).

2006-ban az alaszakai Prudhoe Bay-ben, Észak-Amerika legnagyobb olajmezéjén a figyelmeztető rendszer jelzése ellenére több napon keresztül szivárgott az olaj a csövek korróziója miatt. Több, mint 200,000 gallon olaj ömlött ki, amely két hektáron terült el az ottani tundrán. Pár hónappal később újabb szivárgás lépett fel és a nyomozás során kiderült, hogy a csővezetékek több mint 176 helyen voltak korrodáltak. A BP ellen olyan vádak is felmerültek, miszerint lebeszélte az alkalmazottait arról, hogy jelentsék a bekövetkezett meghibásodásokat, valamint, hogy különböző biztonsági tesztek adatait is meghamisították (S.N., 2010j).

Azonban sokkal régebbre visszanyúlva is találhatunk olyan eseteket, amelyek felróhatóak a BP-nek. Közvetlenül a hírhedt Exxon Valdez katasztrófa után nyilvánosságra került dokumentumokból derült ki, hogy az ilyen katasztrófákra való gyors reagáláshoz szükséges humán és egyéb erőforrást az Alyeska olajkonzorciumnak kellett volna biztosítania. Ezek az eszközök és a szükséges pénz azonban csak papíron létezett, így a mentést csak 35 órával a katasztrófa után tudták megkezdeni. A BP az Aleyska konzorcium többségi és irányító tulajdonosa volt, így közvetlenül neki rótták fel a vádakát (S.N., 2010j).

A BP-t az idők során egyébként többször is megvádolták a világ különböző részein, hogy a magasabb profit céljából lazított a biztonsági előírásokon.

5. A BP ALAPTEVÉKENYSÉGE ÉS A FENNTARTHATÓSÁG

A dolgozat zárásaként a fentiekben bemutatott elmélet és a BP-ről megismert információk alapján kívánjuk megállapítani, hogy vajon valóban felelősen és fenntarthatóan működik-e a vállalat.

Mindent együtt véve a BP megítélése a katasztrófa előtt inkább pozitív volt, mint negatív. Ehhez nagymértékben hozzájárult persze a cég közelmúltban történt arculatváltása és a hozzá kapcsolódott Beyond Petroleum kampány, amelynek során a BP-nek komoly költségek árán sikerült megváltoztatni a márka észlelését és elültetni az emberek fejében egy pozitív imázst. A BP a katasztrófa előtt több nemzetközi fenntarthatósági és környezetvédelmi szövetségnek is tagja volt és a legfőbb fenntarthatósági tőzsdeindexekbe is bekerült. A katasztrófa fényében érdemes mindenkinek újra átgondolni, vajon a BP eddigi megítélése csak egy erőteljes PR-kampány eredménye-e vagy a társaság stratégiájában ténylegesen bekövetkezett paradigmaváltást tükrözi.

A BP honlapján a következő vélemény található: „Mint minden vállalatot, a BP-t is a profit élteti - de ugyanez teremt forrásokat a társadalmi és környezetvédelmi szerepvállaláshoz is.” (BP Magyarország, 2009a) Véleményünk szerint ezen gondolat meglehetősen helytelen nyitó mondat a vállalati CSR kifejtéséhez. A CSR-t nem csak azok a vállalatok engedhetik meg maguknak, akik működésük során magas profitot érnek el! A CSR-nak ilyen szempontból nincs költsége, csak akkor értelmezhető így, ha egy cég marketingeszközként fogja fel. Annál is inkább, mivel hosszú távon a társadalmi felelősségvállalás és a fenntarthatóság versenyelőnyt és ezzel magasabb profitot eredményez, így a CSR-t mint a profit forrását foghatjuk fel. Ezt bizonyítja például az is, hogy a CSR a kis-és középvállalkozások körében is egyre elterjedtebb és egyre inkább követendő magatartás. Tehát nem a profit nagysága befolyásolja azt, hogy egy vállalat felelős-e, hanem az elkötelezettség és a cselekedetek.

A BP jelenlegi stratégiájának tanulmányozása során azt tapasztaltuk, hogy a stratégia központjában a jövőben drasztikusan növekvő energiaigény kielégítése áll. Ennek kapcsán fogalmazzák meg, hogy az energia-ellátásnak biztonságosnak és fenntarthatónak kell lennie. Ez ebben a kontextusban mindösszesen annyit jelent, hogy képesek akarnak lenni a jövőben felmerülő energiaigény kielégítésére. A fenntarthatóságot ezen cél érdekében használják, így ez öncélúnak tűnik. A jövőben komoly verseny alakulhat ki az energiacégek között és egyértelmű, hogy a versenyből az kerül majd ki

győztessen, aki a legnagyobb hatékonysággal lesz képes energiát szolgáltatni. A fenntarthatóság ilyen irányú értelmezése, habár a jövő generációinak igénykielégítését szolgálja, mégis öncélú és a jövőbeni profit elérését célozza. Ez az értékrend nem felel meg egy társadalmilag felelős vállalat énképének. A felelősségvállalás forrása semmiképpen nem lehet a profit iránti vágy. A BP-nek úgy kellene megfogalmaznia a stratégiáját, hogy már most a jelenben felelősséget vállaljon a környezet és a társadalom iránt egyaránt. Egy ilyen stratégia a jövőben automatikusan maga után vonná a potenciált az igények kielégítésére, anélkül, hogy ezt középpontba kellene állítani.

A korábbiakban bemutattuk, hogy elméletben a BP nagyon nagy hangsúlyt fektet a biztonsági kérdésekre, mind fenntarthatósági jelentéseiben, mind egyéb kommunikációjában. Ezzel ellentétben azonban rámutattunk több pontban is arra, hogy a BP által okozott balesetek és katasztrófák a biztonsági intézkedések elmaradására, vagy a biztonsági ellenőrzések hiányosságaira vezethetők vissza. Ez is azt sugallja, hogy valós tevékenységei nincsenek összhangban kinyilatkoztatott elveivel.

A következőkben nem intuitív, hanem empirikus alapon közelítjük meg a BP tevékenységét. A Godfrey et al. [2009] által végzett empirikus kutatások szerint a CSR nemcsak egyfajta többletértéket teremt a vállalat számára, de egy bekövetkezendő negatív esemény, katasztrófa esetén is moderálja a részvényesi érték csökkenését. A kutatók ezen hipotézisüket többek között olyan vállalatokra is tesztelték, amelyek alaptevékenysége nem egyeztethető össze a CSR eszméivel. Az eredmények azt mutatták, hogy azok a vállalatok, amelyek nem folytattak CSR tevékenységet, átlagosan 72,4 millió dolláros kapitalizáció-csökkenést szenvedtek el a részvényárfolyamok csökkenése következtében. Ezzel ellentétben azoknál a vállalatoknál, ahol a katasztrófát valós CSR tevékenység előzte meg, az elszenvedett veszteség mértéke csupán 22,8 millió dollár volt. A BP katasztrófa nyomán elszenvedett kapitalizáció-csökkenése körülbelül 90 milliárd dollárra tehető (S.N. 2010k). Ebből arra következtethetünk, hogy – habár a katasztrófa és annak hatása korántsem volt átlagos – ezen érték kimagaslik, így levonható az a konzekvencia, miszerint a BP által végzett CSR tevékenység nem volt valós.

Paradox kérdés, miszerint egy környezetet károsító és hosszú távon egyértelműen fenntarthatatlan tevékenységet végző vállalatnál egyáltalán megvalósulhat-e a felelősségvállalás és képes-e a fenntarthatóság eszméjét alkalmazni. Véleményünk szerint akár lehetséges is, a kérdés csupán az, hogy a vállalat milyen absztrakciós szintről közelíti meg saját stratégiáját. Ha alapvető tevékenységét túlságosan behatárolja, akkor bizonyos alternatívák kiaknázásának lehetőségét még csak számba sem tudja venni. Ezek alapján a

BP-nek úgy kellene megfogalmaznia misszióját, hogy abban csak az energia ellátásra koncentráljon és ne említse a szénhidrogének és az üzemanyagok biztosítását. Ezzel teret hagyna magának ahhoz, hogy a jövőben egy valóban felelős vállalattá válhasson.

A BP hibái és a lassú cselekvés felhívták a figyelmet arra, hogy a globális vállalatok társadalmi és környezeti felelősségvállalása mára jóval túl kell, hogy mutasson azokon az egyszerű kereteken, amelyek az elmúlt években körvonalazódtak a társadalomban. Az olajipar vállalatai számára a fenntarthatóság megvalósítása véleményünk szerint tehát küldetésük újrafogalmazásában és a stratégiai célok ártértékelésében rejlik. Összességében tehát úgy véljük, hogy a BP jelenlegi tevékenysége és cselekedetei nem fenntarthatóak, és nem elégítik ki a társadalmi felelősségvállalás kritériumait sem.

6. BEFEJEZÉS

Dolgozatunk középpontjába a brit olajipari óriásnak, a BP-nek a stratégiáját és tevékenységeit állítottuk. Az elemzéshez először a CSR elméleti hátterét ismertettük. Ezen fejezetben bemutattuk, hogy a CSR-nek többféle értelmezése is létezik napjainkban, de a legtöbb definícióban közös vonás az önkéntesség, a társadalmi, gazdasági és környezeti felelősségvállalás hármasa, valamint a jogszabályokon való túlmutatás. Ezt követte a CSR kialakulásának története és alkalmazásának hozadécai. Itt rámutattunk arra, hogy a társadalmi felelősségvállalásnak sok előnye számszerűsíthető, ám a pontos mérést nagyban nehezíti a hasznok intangibilis mivolta. Összességében azonban leszögezhető, hogy hosszú távon a felelős magatartás mindenképpen megtérül. A fejezet végén a CSR-hez kapcsolódó elméleteket részleteztük.

A fenntarthatóság ismertetése során a tágan és a szűken értelmezett definíciók bemutatását követően rátértünk a hármass optimalizálás elméletére. Ennek keretében kifejtettük saját véleményünket is, amely szerint nem a három rendszer egy szinten való kezelése a helyes megközelítés, hanem a környezeti rendszer egyfajta keretként való értelmezése, ami korlátozza a társadalmi és a gazdasági mozgásteret. Ezután a fenntarthatóság mérésére használt eszközöket taglaltuk. Ezen eszközök, habár szigorú kritériumok alapján sorolják be a vállalatokat, és a minősítéseket folyamatosan felülvizsgálják, mégis fenntartással kell élnünk alkalmazásuk során.

A dolgozat második részében gyakorlati vizetekre evezünk. A BP történetének ismertetésével kezdtünk, majd a felelősségvállalás szempontjából fontos tevékenységeket emeltük ki. Már ekkor látszott, hogy a BP jelenlegi megítélésében nagyban közrejátszik az általuk indított, erős marketing-kampány. A vizsgálathoz ezt követően bemutattuk a Mexikói-öbölben történt katasztrófa részleteit és hatásait. Itt fel kellett ismernünk, hogy az egyértelmű környezeti károkon túl számos tovagyrúzó társadalmi és gazdasági hatása is van a katasztrófának és, hogy a BP, mint globális vállalat felelőssége sokkal tovább terjed, mint ahogyan a legtöbben gondolnák.

Végezetül, mindezek tükrében úgy gondoljuk, hogy, habár a BP alaptevékenysége hosszú távon akár még összeegyeztethető is lehetne a felelősségvállalás és a fenntarthatóság eszméjével, a vállalat jelenlegi stratégiája, magatartása mégsem ezt tükrözi. A felelős intézkedések többségét pedig betudhatjuk pusztán a PR-stratégia eredményének, illetve a részvényesi érték maximalizálásának. Ezek miatt úgy véljük,

hogyha a BP valóban felelősen kíván viselkedni, akkor az eszmét be kell építeni a stratégiába, amelyhez határozott felső vezetői támogatásnak kell kapcsolódnia.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Angyal Ádám [2008]: Vállalatok társadalmi felelőssége, felelős társaságirányítás. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Bowen, R. H. [1953]: Social Responsibilities of the Businessman. Harper and Row, New York.
- Chikán Attila [2005]: Vállalatgazdaságtan. AULA Kiadó, Budapest.
- Csutora Mária – Kerekes Sándor [2004]: A környezetbarát vállalatirányítás eszközei. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest.
- Elkington, J. [1998]: Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business, Capstone, Oxford.
- Evan, W.M. – Freeman R.E. [1988]: A modern vállalat stakeholder-elmélete: Kantiánus kapitalizmus. In: Boda Zsolt – Radácsi László [1996]: Vállalati etika. BKE Vezetőképző Intézet, Budapest.
- Godfrey, P. C.–Merrill, C. B. – Hansen, J. M. [2009]: The relationship between corporate social responsibility and shareholder value: an empirical test of the risk management hypothesis. Strategic Management Journal, 30. évf., 4. szám, 425-445. oldal.
- Kotler, Philip – Nancy Lee [2007]: Vállalatok társadalmi felelősségvállalása: Jót tenni – egy ügyért és a vállalatért. HVG Kiadó, Budapest.
- Ligeti György [2007a]: A társadalmi felelősségvállalásról. Civil szemle, 2007, 4. évf., 1. szám, 5-18 oldal.
- Ligeti György [2007b]: CSR: Vállalati felelősségvállalás. Kurt Lewin Alapítvány, Budapest.
- Schumacher, E.F. [1991]: A kicsi szép: Tanulmányok egy emberközpontú közgazdaságtanról. Közgazdasági és Jogi Kvk., Budapest.
- Smith, A. [1992]: A nemzetek gazdaságtana. KJK, Budapest.
- Tóth Gergely [2007]: A valóban felelős vállalat. KÖVET-INEM Hungária, Budapest. <http://www.kovet.hu/view/main/60-940.html>, letöltés: 2010-11-02.
- Zsóka Ágnes (2007): A fenntartható fogyasztás egyik alapfeltétele: A környezettudatos egyéni magatartás. In: Ökológia, környezetgazdálkodás, társadalom, 2007., 15. évfolyam, 1-4. szám, 8-24. oldal.
- Zsolnai László [1989]: Másként gazdálkodás. KJK, Budapest.

Források

- British Petroleum[2009]: Sustainability Review 2009.
http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/STAGING/global_assets/e_s_assets/e_s_assets_2009/downloads_pdfs/bp_sustainability_review_2009.pdf, letöltés ideje: 2011-01-20.
- European Commission (2001): Green Paper – Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility, Commission of the European Communities, Brussels
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0366en01.pdf, letöltés ideje: 2010-12-18.
- European Commission [2004]: ABC of the main instruments of Corporate Social Responsibility.

- Győri Zsuzsanna [2007]: Tanulmány a vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról Magyarországon – Az ENSZ Fejlesztési Programja, Valeur, Dunaszerdahely.
- Harangozó Gábor [2007]: Mitől zöld egy vállalat? A termelő vállalatok környezeti teljesítménye. PHD értekezés, BCE.
- Mauer, R. [2010]: BP has a history of safety failures. In: Anchorage Daily News (AK), május 09.
- Persányi Miklós (szerk.) [1988]: Közös jövőnk: A Környezet és Fejlesztés Világbizottság jelentése. Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest.
- S.N. [2010i]: Global Round-up. In: MarketWatch, 9. évfolyam, 8. szám, 105-106. oldal.
- Watts, P. – Holme, L. [1998]: Meeting Changing expectations – Corporate Social Responsibility. WBCSD Report, Geneva.
<http://www.wbcsd.org/DocRoot/hbdf19Txhmk3kDxBQDWW/CSRmeeting.pdf>,
 letöltés ideje: 2010-12-18.
- WBCSD [1996]: Eco-efficient Leadership – For Improved Economic and Environmental Performance.

Internetes források

- British Petroleum Magyarország [2009a]: BP ma.
<http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9003787&contentId=7007357>, letöltés ideje: 2011-01-20.
- British Petroleum Magyarország [2009b]: BP történelem.
<http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9003786&contentId=7007347>, letöltés ideje: 2011-01-20.
- British Petroleum p.l.c. [2011a]: Beyond petroleum.
<http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9028308&contentId=7019491>, letöltés ideje: 2011-01-19.
- British Petroleum p.l.c. [2011b]: Our Logo.
<http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9028307&contentId=7019193>, letöltés ideje: 2011-01-19.
- British Petroleum p.l.c. [2011c]: Energy challenges and climate change.
<http://www.bp.com/subsection.do?categoryId=2314&contentId=7060405>, letöltés ideje: 2011-01-20.
- British Petroleum p.l.c. [2011d]: Clean energy from the wind and sun.
<http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9021524&contentId=7040020>, letöltés ideje: 2011-01-20.
- British Petroleum p.l.c. [2011e]: Environmental performance.
<http://www.bp.com/sectiongenericarticle.do?categoryId=9032751&contentId=7060860>, letöltés ideje: 2011-01-20.
- SAM [2010a]: About us: Group Portrait.
<http://www.sam-group.com/html/about/portrait.cfm>, letöltés ideje: 2011-01-19.
- SAM [2010b]: Indexes: Dow Jones Sustainability Indexes.
<http://www.sam-group.com/html/djsi/indexes.cfm>, letöltés ideje: 2011-01-19.
- S.N. [2010a]: Beperelte az amerikai kormány a BP-t az olajkatasztrófa miatt.
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20101215-beperelte-az-amerikai-kormany-a-bpt-az-olajkatasztrófa-miatt.html>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N. [2010b]: Boszorkányüldözés? – Már az alkalmazottak is perelik a BP-t.

- <http://www.vilaggazdasag.hu/vallalatok/energia/boszorkanyuldozes-mar-az-alkalmazottak-is-perelik-a-bp-t-320360>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N. [2010c]: BP-jelentés: csak a torka olajos.
<http://www.vilaggazdasag.hu/vallalatok/energia/bp-jelentes-csak-a-torka-olajos-323108>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N.[2010d]: Cementtel dugaszolták le a megsérült olajkutatót a Mexikói-öbölben.
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20100919-cementdugoval-zartak-le-veglegesen-a-mexikoiobolbeli-olajkutato.html>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N. [2010e]: Mindenki hibázott áprilisban a BP-katasztrófa kapcsán.
<http://www.vilaggazdasag.hu/vallalatok/energia/mindenki-hibazott-aprilisban-a-bp-katasztrofa-kapcsan-326930>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N. [2010f]: Most már visszakapja az életét a BP hibát hibára halmozó főnöke.
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20100726-az-olajkatasztrofa-miatt-tavozik-tony-hayward-a-bp-brit-olajipari.html>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N. [2010g]: Óriási fordulat az olajkatasztrófa kapcsán.
<http://www.vilaggazdasag.hu/vallalatok/energia/oriasi-fordulat-az-olajkatasztrofa-kapcsan-332680>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N. [2010h]: További katasztrófák ellen védekeznek az olajmultik.
<http://ozonenetwork.hu/ozonenetwork/20100723-olajkatasztrofa-mexikoiobol-bp-tovabbi-katasztrofak-ellen-vedekeznek-az-olajmultik.html>, letöltés ideje: 2011-01-21.
- S.N. [2010j]: Mi folyik a BP-nél?
http://globusz.blog.hu/2010/06/01/mi_folyik_a_bp_nel_i_resz, letöltés ideje: 2011-01-20.
- S.N. [2010k]: Akik a legnagyobbat nyertek és buktak – a világ legdrágább vállalatai. Menedzsment Fórum Online.
http://www.mfor.hu/cikkek/Akik_a_legnagyobbat_nyertek_es_buktak_a_vilag_legdragabb_vallalatai.html, letöltés ideje: 2011-03-20.
- Taylor Wessing LLP [2010]: Sustainability
<http://review.stripeconsulting.com/indices-index.php>, letöltés ideje: 2011-01-19.